

Jan Kilian a kol.

70 let

Stomatologické kliniky v Plzni

KAROLINUM

70 let Stomatologické kliniky v Plzni

Jan Kilian a kol.

Recenzovali:

MUDr. Václav Mašek

doc. MUDr. Antonín Zicha, CSc.

Vydala Univerzita Karlova, Nakladatelství Karolinum

Praha 2022

Redakce Dita Křišťanová

Sazba DTP Nakladatelství Karolinum

Vydání první

© Univerzita Karlova, 2022

© Jan Kilian a kol., 2022

ISBN 978-80-246-5216-0

ISBN 978-80-246-5284-9 (pdf)

Univerzita Karlova
Nakladatelství Karolinum

www.karolinum.cz
ebooks@karolinum.cz

Obsah

PROLOG (J. Kilian) /9

VZNIK A STRUČNÁ HISTORIE STOMATOLOGICKÉ KLINIKY
V PLZNI (J. Kilian) /11

KLINIKA V OBDOBÍ 2003–2021 (A. Zicha) /17

CHIRURGICKÁ AMBULANCE KLINIKY
(J. Kilian, J. Janouškovcová) /23

LŮŽKOVÉ ODDĚLENÍ KLINIKY A ÚČOCH (D. Hrušák) /27
Oddělení ústní, čelistní a obličejové chirurgie
kliniky (ÚČOCH) /28

KONZERVAČNÍ ODDĚLENÍ (E. Záhlavová) /35

PROTETICKÉ ODDĚLENÍ (A. Zicha) /39

PARODONTOLOGICKÉ ODDĚLENÍ (E. Valentová) /44

DĚTSKÉ ODDĚLENÍ (J. Kilian) /47

ORTODONTICKÉ ODDĚLENÍ (H. Böhmová) /50

ODDĚLENÍ DENTÁLNÍ HYGIENY (J. Stehlíková) /54

POHOTOVOSTNÍ SLUŽBY (J. Kilian) /57

HIV – AIDS A STOMATOLOGICKÁ KLINIKA (J. Kilian) /59

ZAČÁTKY VÝUKY STOMATOLOGIE NA LÉKAŘSKÉ FAKULTĚ
UK V PLZNI (I. Šubrtová) /61

SOUDOBÉ STUDIUM STOMATOLOGIE – ZUBNÍHO LÉKAŘSTVÍ
NA LF UK V PLZNI (J. Kilian) /65

STRUČNÝ PŘEHLED HISTORIE VÝUKY STOMATOLOGIE
NA LF UK V PLZNI (J. Kilian) /66

PŘIJÍMACÍ ZKOUŠKY NA LÉKAŘSKOU FAKULTU UK V PLZNI
(J. Kilian) /71

ZKOUŠKY ZRUČNOSTI NA STOMATOLOGICKÉ KLINICE V PLZNI
(A. Chlanová) /73

FANTOMOVÁ VÝUKA (E. Záhlová, J. Kilian) /77

PROMOCE ABSOLVENTŮ (J. Kilian) /80

50. VÝROČÍ STOMATOLOGICKÉ KLINIKY (J. Kilian) /82

JULES ALLEMAND TROPHY (E. Chládková) /84

POSTGRADUÁLNÍ STUDIUM (J. Kilian) /85

GALERIE PŘEDNOSTŮ PLZEŇSKÉ STOMATOLOGICKÉ KLINIKY
(J. Kilian) /88

Prof. MUDr. Jaromír Křečan /88

Prof. MUDr. Josef Švejda, DrSc. /89

Prof. MUDr. Andrej Edlan, DrSc. /92

Prof. MUDr. Bořivoj Mejchar, CSc. /94

Prof. MUDr. Miroslav Průcha, DrSc. /95

Prof. MUDr. Jan Kilian, DrSc. /96

Doc. MUDr. Antonín Zicha, CSc. /98

Doc. MUDr. et MUDr. Lukáš Hauer, Ph.D. /99

PRIMÁŘI STOMATOLOGICKÉ KLINIKY (J. Kilian) /101

Primář MUDr. Ota Šmejkal /101

Primář MUDr. Ivan Šubrt /101

Primář MUDr. Daniel Hrušák, Ph.D. /102

HISTORKY A PERLIČKY Z OBORU (J. Kilian) /104
... ze života Františka Dibelky /104

EPILOG (J. Kilian) /108

PŘÍLOHY (J. Kilian) /109

Sponse/slib lékařů /109

Osobnosti české stomatologie /111

Rektoři Univerzity Karlovy v Praze 1945–2021	/112
Děkani Lékařské fakulty UK v Plzni 1945–2021	/112
Tajemníci LF UK v Plzni	/113
Proděkan LF UK v Plzni pro stomatologii	/113
Přednostové Stomatologické kliniky v Plzni (období vedoucí funkce)	/113
Osobní data přednostů Stomatologické kliniky v Plzni	/114
Primáři Stomatologické kliniky v Plzni	/114
Vrchní sestry	/114
Seznamy zaměstnanců Stomatologické kliniky v Plzni	/114
Lékaři Stomatologické kliniky v Plzni (1949–2021)	/115
Zdravotní sestry a zubní instrumentářky Stomatologické kliniky (1949–2021)	/121
Pracovníci oddělení orální hygieny (do roku 2021)	/123
Pracovnice centrální kartotéky (do roku 2021)	/123
Pracovníci histologické laboratoře a fotolaboratoře (1949–2021)	/123
Instruktorů fantomových pracoven kliniky (do roku 2021)	/123
Sekretářky a administrativní pracovnice kliniky (1949–2021)	/124
Zubní laboranti (technici) Stomatologické kliniky v Plzni (1949–2021)	/124
Ostatní zaměstnanci Stomatologické kliniky v Plzni (1949–2021)	/125
Lékaři, kteří již nežijí (1981–2021)	/126
Absolventi oboru stomatologie – Lékařská fakulta UK v Plzni 1952–2010	/127
Almanachy (sborníky) Lékařské fakulty UK v Plzni	/143
OBRAZOVÁ PŘÍLOHA	/144

Prolog

J. Kilian

Po vydání knihy vzpomínek na léta spojená s plzeňskou lékařskou fakultou (*Ohlédnutí...*) několik kolegů a přátel navrhlo zaznamenat také historii našeho mateřského pracoviště – Stomatologické kliniky, na které jsem strávil svá studentská léta a později dalších padesát šest let jako lékař.

Psát *historii* je nicméně nesnadné i pro erudovaného odborníka – historika: přiznává-li to v úvodu svých *Dějin národu českého* i František Palacký, velikán mezi českými historiky, tím spíše to platí i pro všechny ostatní. Po delším rozmyšlení jsem se proto rozhodl pokusit se zaznamenat *vzpomínky* na události a dění na klinice za léta 1949–2021 tak, jak jsem je sám prožil.

Zachytit co nejúplněji s klinikou spojené události za více než sedm desetiletí nebylo snadné, a nebylo by to ani možné bez pomoci řady kolegů a přátel, většinou zaměstnanců kliniky a fakulty, kterým za jejich pomoc upřímně děkuji.

Klinika představuje složitý organismus plný života a událostí, proto své vzpomínky považuji spíše za jakýsi její „*životopis*“ než za čisté popisnou historii kliniky.

Existuje jen málo zdrojů informací zejména o prvních letech a začátcích kliniky; z pamětníků nežije už nikdo, kdo by například mohl poskytnout autentické informace o prvních třech letech pracoviště.

I přes veškeré úsilí shromáždit co nejvíce informací o celé době existence kliniky jsou období, o kterých máme jen málo dostupných údajů. Značně nesnadné bylo také sestavení soupisu všech zaměstnanců, kteří v průběhu uplynulých sedmi desetiletí na klinice pracovali, nebo sestavení seznamů všech promujících absolventů. Nelze proto vyloučit, že v publikaci mohou chybět zmínky o některých událostech, některé časové údaje nebo jména. Není to úmysl, ale pouze důsledek nedostatku spolehlivých údajů.

Přesto předložená publikace – která je kolektivním dílem – je až dosud nejucelenějším zdrojem informací a poznatků o plzeňské Stomatologické klinice za období 1949–2021.

Autorský kolektiv děkuje MUDr. Haně Hecové, Ph.D., doc. MUDr. Heleně Houbové, CSc., doc. MUDr. Vlastě Merglové, CSc., MUDr. Janu Netolickému, Ph.D. a doc. MUDr. Pavlu Poleníkovi, CSc., za cenné rady a podněty, které posloužily ke vzniku této knihy.

za autorský kolektiv

Jan Kilian

Vznik a stručná historie Stomatologické kliniky v Plzni

J. Kilian

Co je to klinika?

„Klinika je lůžkový léčebný ústav lékařské fakulty s úkoly vyučovacími. Poliklinika je lékařské zařízení, které poskytuje jen ambulantní péči a nemá lůžkovou část.“

(slovník Academia)

Potřeba zajistit v poválečné Československé republice moderní stomatologickou péči a vychovat potřebné počty zubních lékařů vedla ke vzniku dalších stomatologických klinik; výuková kapacita dosavadních tří existujících klinik (Praha, Brno, Bratislava) a pražského Státního ústavu pro zubní lékařství již nestačila.

Proto jako jedna z nových klinik byla v roce 1949 zřízena Stomatologická klinika Lékařské fakulty Univerzity Karlovy (dále i jen LF) a Fakultní nemocnice (dále jen FN) v Plzni.

Stomatologická klinika v Plzni zahájila svou činnost 1. června 1949. Její začátky byly velmi skromné: ve stavebně adaptované budově Purkyňova pavilonu v ulici 17. listopadu měla klinika k dispozici ve 3. podlaží pavilonu pouze oddělení *stomatologické chirurgie* a oddělení *záchovné stomatologie* s celkovým počtem 7 křesel. Teprve začátkem roku 1950 bylo otevřeno *lůžkové oddělení* se 14 lůžky a operačním sálem.

V čele kliniky stál tehdy jako její první přednosta **prof. MUDr. Jaromír Křečan** (1. 1. 1946 – 31. 7. 1953), který také v letech 1949/50 a 1952/53 zastával funkci děkana plzeňské lékařské fakulty. Zpočátku na klinice pracoval ještě jeden odborný asistent (MUDr. Petr Raišl), dva sekundární lékaři – MUDr. Miroslav Zelinka a MUDr. Jindřich Kouřík a pět sester. V celé historii kliniky na ní vždy pracovali jak lékaři-učitelé spadající pod resort školství, tak lékaři spadající pod resort zdravotnictví.

Lékaři kliniky se na odděleních střídali ve formě odborného „kolečka“; nově příchozí lékaři zpravidla začínali svou činnost na chirurgické ambulanci.

Když byl v roce 1950 zřízen na plzeňské lékařské fakultě stomatologický směr, bylo nutné pro zajištění výuky většího počtu studentů stomatologie otevřít na klinice postupně některá další oddělení.

V květnu 1951 bylo personálně obsazeno a zahájilo činnost oddělení *protetické* se *zubní laboratoří*, ve které pracovali 2 zubní laboranti.

1. ledna 1952 pak zahájilo činnost oddělení *ortodontické* s jedním lékařem; v červnu 1952 získala klinika nové prostory pro lůžkové oddělení a v té době měla k dispozici již 19 pracovních míst.

Po odchodu prof. Křečana do Prahy se stal na omezenou dobu (od srpna 1953 do dubna 1954) zastupujícím přednostou odborný asistent **MUDr. Ota Šmejkal**, který se pak od roku 1954 do roku 1983 (tedy po 30 let) stal primářem kliniky.

K dalšímu významnému rozvoji kliniky došlo po nástupu nového přednosty a vedoucího katedry stomatologie **doc. MUDr. Josefa Švejdy**, který na klinice působil v letech 1954–1960. Jeho zásluhou se na klinice začala významně rozvíjet vědecká a výzkumná činnost, intenzivní zejména v letech 1956–1959, kdy na fakultě zastával funkci proděkana pro vědu a výzkum. Počty učitelů se v té době rozšířily ze 3 na 14 odborných asistentů.

V roce 1956 vzniklo samostatné oddělení *dětské stomatologie* se 3 křesly, vedené odborným asistentem; před tím byl pověřen ošetřováním dětských pacientů v rámci konzervačního oddělení již v roce 1953 vždy jeden sekundární lékař.

V roce 1957 byla klinika kompletizována zřízením oddělení pro léčení chorob *parodontu*. Tím bylo v prvních deseti letech trvání kliniky vytvořeno celkem 7 specializovaných oddělení se zubní laboratoří a *fotolaboratoří*. Počet pracovišť v ambulantní části kliniky vzrostl čtyřnásobně a klinika měla tehdy k dispozici 28 křesel.

V srpnu 1960 odešel na II. stomatologickou kliniku v Brně prof. MUDr. Josef Švejda, DrSc. Vedení plzeňské stomatologické kliniky se ujal **doc. MUDr. Andrej Edlan, DrSc.**, který kliniku řídil až do srpna 1968, kdy odešel do zahraničí. Jeho zásluhou se zkvalitnila především práce lůžkového oddělení a úroveň traumatologické a onkologické operativy. Prof. Edlan zastával

i funkci vedoucího katedry stomatologie a proděkana pro stomatologický směr.

V tomto období se provedenými stavebními úpravami zlepšily pracovní a provozní podmínky pro řadu oddělení a byla zahájena modernizace ordinačního přístrojového vybavení. V areálu FN (v pavilonu 27) byla zahájena výuka v nově zřízené **fantomové učebně**, jejíž zařízení bylo společným dílem lékařů kliniky a pracovníků dílen Lékařské fakulty v Plzni.

Zvyšující se nároky na výchovu nových stomatologů vedly k zavedení dvousměnného provozu kliniky, který bylo nutno také personálně posílit. Proto v roce 1964 pracuje na klinice již 17 odborných asistentů a 16 zubních laborantů.

Po odchodu prof. A. Edlana byl pověřen vedením katedry v září 1969 a vedením kliniky v říjnu 1969 **doc. MUDr. Bořivoj Mejchar, CSc.**, který před tím po dobu jednoho roku prozatímně zastával obě tyto funkce. Prof. Mejchar stál v čele kliniky dvacet let do 30. 6. 1989; v letech 1970–1974 a 1976–1989 zastával funkci vedoucího katedry stomatologie a proděkana LF pro stomatologický směr. Prof. Mejchar se zasloužil zejména o zkvalitnění práce parodontologického oddělení a o rozvoj výuky ve fantomové učebně. V době, kdy vedl kliniku, byla také prováděna v letech 1978–1983 generální oprava budovy Purkyňova pavilonu. Z toho důvodu se celá klinika na dobu zhruba šest let přestěhovala do blízké budovy na náměstí Míru 2, zubní laboratoř do budovy na náměstí Míru 3 a lůžkové oddělení do pavilonu 7 ve Fakultní nemocnici. Po skončení oprav se většina oddělení kliniky vrátila do Purkyňova pavilonu, zatímco na náměstí Míru 2 již trvale zůstává oddělení dětské, ortodontické, část oddělení protetického, fotooddělení a kancelář administrativy kliniky; na náměstí Míru 3 i nadále zůstala zubní laboratoř. Od roku 1983 byla tedy klinika dislokována ve čtyřech budovách, což její provoz značně ztěžovalo.

Ve funkci primáře kliniky v této době, tj. v letech 1984–1996, působil **MUDr. Ivan Šubrt**.

Po odchodu prof. Mejchara přebírá vedení kliniky 1. 7. 1989 na dalších osm let **prof. MUDr. M. Průcha, DrSc.**, který na klinice zavedl do běžné praxe kryochirurgii v orofaciální oblasti a dosáhl významných výsledků zejména v dentoalveolární chirurgii.

Proděkanem pro stomatologický směr se stává v období 1990–1997 **prof. MUDr. Jan Kilian, DrSc.** Od počátku 90. let dochází na klinice k řadě významných změn: na LF je opuštěn povinný systém kateder, byla zrušena i katedra stomatologie. (Katedry jako organizační jednotky fakulty byly zřízeny v 50. letech; jejich vedoucí zabezpečovali plnění studijních plánů a odpovídali za odbornou i politickou činnost členů katedry).

Od akademického roku 1991/92 se studium stomatologie prodlužuje z 10 na 11 semestrů a od roku 1992/93 je zahájena paralelní výuka oboru stomatologie pro zahraniční studenty v angličtině. To vše s sebou přináší významné zvýšení pracovního zatížení většiny pracovníků kliniky. V září 1994 se také v Plzni z iniciativy proděkana fakulty pro stomatologii uskutečnila konference lékařských fakult České i Slovenské republiky o výuce stomatologie v angličtině.

V období 1991–1997 z kliniky odchází do privátních praxí nebo do důchodu celkem 18 lékařů, vesměs velmi zkušených a erudovaných odborníků. Jejich odchod znamenal citelnou ztrátu jak pro výuku, tak pro zdravotnickou činnost kliniky; dalších 7 lékařů si snížilo svůj pracovní úvazek, aby mohli vykonávat práci privátního stomatologa. Do soukromých laboratoří navíc odchází i 14 zubních techniků. V téže době na kliniku přichází i řada nových mladých lékařů, většinou absolventů plzeňské LF.

Po odchodu prof. Průchy přebírá v září 1997 vedení kliniky **prof. MUDr. Jan Kilian, DrSc.**, jehož hlavním úkolem byla personální stabilizace kliniky a modernizace výuky. V roce 1998 byla nákladem zhruba 10 milionů korun rekonstruována fantomová učebna kliniky se 14 pracovními místy, vybavenými nejmodernějšími simulátory s fantomovými hlavami; součástí fantomové učebny byla i zubní laboratoř.

Do funkce proděkana pro stomatologický směr byl ustanoven počátkem roku 1997 **MUDr. Antonín Zicha, CSc.** Ve funkci primáře působí od ledna 1997 **MUDr. Daniel Hrušák.**

Stomatologická klinika má v té době 7 základních oddělení: chirurgickou ambulanci, lůžkové oddělení se 14 lůžky, oddělení zachovné stomatologie, oddělení protetické, parodontologické, dětské a ortodontické. Na uvedených odděleních bylo 31 pracovních míst s dentálními soupravami. Součástí kliniky byl i velký a malý operační sál, protetická laboratoř s 9 zubními techniky,

fantomová učebna, centrální kartotéka, sekretariát a administrativní úsek.

Na přelomu 20. a 21. století tak představovala Stomatologická klinika na úseku zdravotní péče přirozené spádové centrum, poskytující stomatologickou péči v plném rozsahu. Klinika je rovněž již od 50. let výukovým centrem pro výchovu budoucích stomatologů, zajišťujícím výuku studentů stomatologického směru jak v češtině, tak od roku 1992 paralelně v angličtině; první absolventi studia v angličtině promovali v roce 1998. Klinika dále zajišťuje výuku oboru stomatologie v češtině i angličtině pro studenty 4. ročníků všeobecného směru LF v Plzni.

Po odchodu prof. Kiliana přebírá 1. 1. 2001 vedení kliniky **doc. MUDr. Antonín Zicha, CSc.**, který pracuje i ve funkci proděkana pro stomatologický směr LF UK v Plzni. Doc. Zicha dokončil personální stabilizaci kliniky a připravil kliniku na přestěhování do nových prostor v pavilonu „F“ v lochotínské části plzeňské Fakultní nemocnice. Přestěhování se uskutečnilo v období od prosince 2002 do dubna 2003 a předznamenalo tak novou etapu historie kliniky.

V současné době (2021) má klinika *oddělení ústní chirurgie* se 3 pracovními místy, tj. 3 soupravami; *lůžkové oddělení* se 13 lůžky a převazovnou je součástí *oddělení ÚČOCH* s jednou další soupravou, *2 operačními sály* (aseptickým a septickým) a *3 ambulantními chirurgickými sály*, dále oddělení *záchovné stomatologie* s 8 soupravami, oddělení *parodontologické* se 4 soupravami, oddělení *protetické* s 8 soupravami, oddělení *dětské* se 4 soupravami, oddělení *ortodontické* s 5 ordinacemi a 6 soupravami, *oddělení ústní hygieny* a dvě samostatné *výukové ordinace* s celkem 9 soupravami; kromě uvedených 49 souprav má klinika dále *zubní laboratoř*, *dvě fantomové učebny* s celkovým počtem 28 pracovních míst, vlastní *posluchárnu*, *knihovnu*, *seminární místnost – muzeum*, *sekretariát*, *administrativní pracoviště a centrální kartotéku*.

Má rovněž k dispozici výpočetní techniku s připojením na síť Fakultní nemocnice.

Klinika zajišťuje ambulantní provoz od pondělí do pátku a nepřetržitě ústavní pohotovostní službu.

Klinika také zabezpečuje výuku studentů oboru zubního lékařství v češtině a zahraničních studentů studujících v angličtině. První zahraniční absolventi oboru zubní lékařství promovali